

Certifikácia TAPA a zvyšovanie bezpečnosti

Tomáš Moravčík¹

Rýchly technologický rozvoj v posledných rokoch spôsobil, že súčasťou materiálových tokov sa stali výrobky s vysokou hodnotou. Nemusí pritom ísť iba o vysokú materiálnu hodnotu, ale tiež o hodnotu vyplývajúcu z technických vlastností výrobku (napr. jedinečné know-how výrobcu). Tieto výrobky sa tak stali predmetom záujmu kriminálnej činnosti a „čierny“ obchod s kradnutými výrobkami sa stal zaujímavým biznisom. Dôvodom pre krádeže týchto výrobkov sú na jednej strane „ekonomické záujmy“ na druhej strane môžu byť tieto krádeže súčasťou priemyselnej špionáže so snahou zistiť o konkurenčnom výrobku čo najviac. A práve eliminácia kriminálnej činnosti v rámci logistických operácií s výrobkom a prevencia pred krádežami a stratami je predmetom činnosti organizácie TAPA.

TAPA

Organizácia TAPA bola založená v roku 1997 v severnej Amerike. Vznik tejto organizácie iniciovali výrobcovia tovarov s vysokou hodnotou a výrobcovia tzv. high-tech výrobkov (najmä z oblasti výpočtovej techniky, elektroniky, mobilných telefónov,...). Pôvodná skratka TAPA znamenala The technology asset protection association (Organizácia na ochranu technológií), čo vyplývalo s charakteru zakladajúcich členov. Dôvodom na vznik organizácie bol rýchly technologický rozvoj high-tech tovarov počas deväťdesiatych rokov a zvyšujúci sa medzinárodný obchod s týmito tovarmi. S týmto rozvojom ale súčasne začala narastať kriminalita v tejto oblasti, čo bola spôsobené najmä vysokou hodnotou týchto výrobkov, ktoré sa tak stali lukratívnou záležitosťou pre organizovanú kriminalitu. Dôsledkom bol narastajúci počet krádeží a „strát“, čo samozrejme spôsobovala značné finančné straty. TAPA odhaduje, že náklady súvisiace s kriminalitou sa pohybujú medzi 30 – 60 mld. dolárov ročne. Aktivity organizácie získavali veľmi rýchlo popularitu aj na ostatných kontinentoch, dôsledkom čoho bol vznik „dcérskych“ organizácií. V súčasnosti sú iniciatívy a aktivity organizácie TAPA vykonávané prostredníctvom štyroch organizácií, rozdelených podľa ich geografickej pôsobnosti. TAPA EMEA (2000, Európa, Middle East, Africa) pôsobí v Európe, na Strednom

¹ Ing. Tomáš Moravčík, University of Žilina, Faculty of operation and economics of transport and communications, Department of road and urban transport, Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina, +421 41/513 35 23, tomas.moravcik@fpedas.uniza.sk

východe a v Afrike, TAPA Asia (2000), TAPA Brazil (2003) pre južnú Ameriku a samozrejme TAPA Americas pôsobiaca v severnej Amerike. Vzhľadom na postupné rozširovanie aktivít na celú oblasť distribučnej logistiky (preprava, skladovanie, manipulácia, triedenie,...) sa zmenil v roku 2006 aj pôvodný názov na Transported asset protection association (Organizácie pre ochranu majetku pri preprave).

Základnou myšlienkou organizácie je ochrana výrobkov v rámci logistického reťazca. Za týmto účelom boli vypracované bezpečnostné štandardy FSR – freight security requirements (požiadavky na ochranu tovaru). Tieto štandardy stanovujú minimálne požiadavky pre získanie certifikátu TAPA, ktoré musia spĺňať subjekty, ktoré chcú tento certifikát získať (dopravcovia, logistický operátori, zasielateľia,...). Tieto štandardy obsahujú napr. požiadavky na skladovacie priestory, min. bezpečnostné vybavenie, termíny a postup pri bezpečnostných auditoch, postup pri prípadných stratách výrobkov, požiadavky na dopravné prostriedky,... Štandardy FSR sa týkajú najmä oblasti skladovania a manipulačných operácií v rámci skladovania. TAPA sa však nezameriava iba na oblasť skladovania, ale na celý proces distribúcie, distribučnej logistiky a supply chain. Preto boli vypracované doplnkové bezpečnostné štandardy TSR – truck security requirements (požiadavky na ochranu pri cestnej doprave). Tieto sa týkajú najmä cestných dopravcov, nákladných vozidiel a operácií pri preprave (nakládka, vykládka, manipulačné zariadenia,...). V súčasnosti prebieha príprava podobných štandardov pre oblasť leteckej nákladnej dopravy.

Ďalšou aktivitou organizácie (okrem bezpečnostných štandardov) je vytvorenie, prevádzkovanie a aktualizácia centrálnej informačnej databanky IIS (incident information service). V tejto databanke sa zaznamenávajú kriminálne prípady (krádeže, vlámnia, prepady..), ktoré sa stali členom organizácie. Údaje z databanky sú k dispozícii členom organizácie a tiež orgánom činným v trestnom konaní.

Ako bolo napísané v úvode, medzi zakladajúcich a prvých členov organizácie patrili výrobné spoločnosti, ktorých produkty sa radili medzi tzv. high-tech tovary. Vzhľadom na rozširovanie organizácie a čoraz širší záber, sa postupne jej členmi stávalo čoraz viac subjektov. V súčasnosti už nie sú členmi len organizácie s oblasti výroby, ale tiež z oblasti logistiky, poisťovníctva, poskytovatelia služieb z oblasti ochrany majetku, dopravcovia, právne poradenské spoločnosti,... TAPA udeľuje štatút člena v troch podobách – riadny člen (ide najmä o výrobcov), pridružený člen (spoločnosti z oblasti logistiky, bezpečnostného poradenstva a pod.) a čestný člen.

Tabuľka 1

Riadny členovia organizácie TAPA (výber)

Acer	Sony Europe
Microsoft	Motorola
Apple	Nike
Cisco	Gillette
Intel Corporation	Kingston Technology Europe Ltd.
Fujitsu Siemens Computer	Samsung
Dell	Seagate

Tabuľka 2

Pridružený členovia organizácie TAPA (výber)

Schenker AG	Kuehne and Nagel
Swedish Post	KLM Cargo
TMI Integrated logistics	Gerling General Insurance
Air Carco Security	CNA Insurance company
DHL	Air France cargo
Emirates Airline	Compass security logistics
G4S Value services	Eurowatchcentral
Integrated Risk Management	Swiss post
Mearsk Logistics	Giesecke & Devrient GmbH

Certifikáty TAPA

Spoločnosť, ktorá úspešne implementuje požiadavky bezpečnostných štandardov (FSR resp. TSR) do svojich logistických činností a procesoch, preukazuje zavedenie a dodržiavanie týchto štandardov certifikátom organizácie TAPA. Tento certifikát je preukazom toho, že spoločnosť sa podieľa na prevencii a boji proti kriminalite a úspešne sa snaží minimalizovať riziko hospodárskych strát súvisiacich s kriminalitou (krádeže, vlámania, straty,...). Certifikácia sa vzťahuje na prevádzky, v ktorých sú vykonávané logistické činnosti (distribučné a logistické centrá, terminály, prekladiská,...) a tiež na samotné prepravné činnosti. Pri procese certifikácie je veľmi dôležitá spolupráca troch strán a to žiadateľa o udelenie certifikátu (dopravca, poskytovateľ logistických riešení, dodávateľ,...), výrobcu resp. zákazníka a audítora povereného organizáciou TAPA. Teda samotný proces certifikácie nevykonáva organizácia TAPA, ale ňou poverená audítorská spoločnosť. V Európe v súčasnosti vykonávajú certifikáciu podľa požiadaviek TAPA štyri spoločnosti.

Tabuľka 3

Spoločnosti vydávajúce certifikát TAPA

Bureau Veritas - Londýn
Germanischer Lloyd Certification GmbH - Hamburg
Lloyd's Register Quality Assurance - Rotterdam
SGS - Birmingham

Súčasťou certifikácie je tiež bezpečnostný audit, ktorého úlohou je overiť implementáciu štandardov do praxe a ich úspešnú realizáciu. V súčasnosti je vo svete certifikovaných viac ako 1000 prevádzok, ktoré spĺňajú štandardy FSR resp. TSR. V Európe je certifikovaných 213 zariadení úrovňou A (najvyšší level) a 50 zariadení úrovňou B. Celkovo je možné získať certifikát v troch úrovniach A,B,C, ktoré sa odlišujú nárokmi na plnenie jednotlivých požiadaviek. Na Slovensku je momentálne certifikovaný iba terminál spoločnosti Schenker v Bratislave.

Postup certifikácie

Iniciatíva o vykonanie auditu pre získanie certifikátu vychádza od žiadateľa o udelenie certifikátu. Udelenie alebo vlastníctvo certifikáciu môže vyžadovať obchodný partner (napr. výrobca), najmä ak ide dlhodobé obchodné vzťahy. Záujemca o certifikát osloví poverenú organizáciu (audítora) o informácie týkajúce sa certifikácie a požiadavky, ktoré musí pre udelenie certifikátu splniť. Audítora pošle záujemcovi informačný balík TAPA. Ak záujemca akceptuje požiadavky a návrh audítora (vrátane ceny za vykonanie auditu) začne sa proces samotnej certifikácie. Tu sa postupuje dvoma spôsobmi.

- a) Ak záujemca bol už vlastníkom certifikátu TAPA, pristúpi sa priamo k vykonaniu auditu.
- b) Ak záujemca ešte nebol držiteľom certifikátu TAPA, je možné ešte vykonať dodatočnú analýzu rozdielov medzi súčasným stavom u záujemcu a požiadavkami na získanie certifikátu. Pri analýze rozdielov je dohodnutý dátum vykonania analýzy a vykonaná samotná analýza. Výsledky analýzy sú zaslané manažérom TAPA. Treba podotknúť, že analýza rozdielov nie je povinná ale dobrovoľná a má oboznámiť záujemcu s jeho súčasným stavom z pohľadu požiadaviek TAPA.

Po potvrdení záujmu o audit (prípadne po vykonaní analýzy) sa dohodne termín samotného auditu. V stanovenom dátume vykoná zodpovedný pracovník audítora audit. Správa z auditu je prezentovaná záujemcovi o certifikát na osobnom stretnutí. Audítora tiež

zašle správu z auditu manažérom TAPA. Audítor následne posúdi technickú stránku (zváži prípadné zamietnutie žiadosti, overí správu z auditu a potvrdí výsledky.

Do desiatich pracovných dní je záujemcovi zaslaná kompletná písomná správa z auditu. Ak záujemca splnil minimálne 60 % požiadaviek je mu udelený certifikát TAPA. Dosiadnutá úroveň certifikátu závisí od úspešnosti splnenia požiadaviek.

Tabuľka 4

Dosiadnutá úroveň certifikácie

Splnenie požiadaviek	Stupeň certifikácie
100%	A
80%	B
60%	C

Ak záujemca splní menej ako 60% požiadaviek a má aj napriek tomu záujem získať certifikát, má možnosť do 60 dní odstrániť zistené nedostatky a rozdiely. Platnosť certifikátu je 2 roky.

Obr.1 Ukážka certifikátu

Požiadavky týkajúce sa bezpečnosti pri preprave

Ako už bolo spomenuté, štandardy TAPA sa týkajú bezpečnosti v rámci celého logistického reťazca. Preto požiadavky na bezpečnosť pri preprave je aj súčasťou štandardov TAPA FSR. Tu sú však definované len všeobecné požiadavky. Preto boli vytvorené samostatné štandardy TAPA TSR, ktoré sú zamerané na špecifickú oblasť cestnej nákladnej dopravy. Podobné štandardy sa pripravujú aj pre leteckú dopravu.

Bezpečnosť pri preprave v štandardoch TAPA FSR

V štandardoch FSR sa bezpečnosti pri preprave venuje bod 6 v druhej časti požiadaviek. V tomto bode sú tri základne požiadavky, ktoré sú ďalej bližšie špecifikované. Prvý bod špecifikuje náležité zariadenia potrebné pre bezpečnú prepravu (napr. technická stránka nákladového priestoru, imobilizačné zariadenia, zariadenia pre komunikáciu medzi vozidlom a dispečingom,...). Druhý bod sa v krátkosti venuje plánovaniu trasy prepravy. Tretí bod stručne popisuje základné povinnosti pri nakládke a vykládke tovaru.

Všetky body týkajúce sa bezpečnej prepravy (ktoré sú súčasťou FSR) sú ďalej podrobne rozpísané v štandardoch TSR.

Štandardy TSR

Tieto štandardy sú zamerané len čisto na oblasť bezpečnosti pri cestnej nákladnej doprave. Požiadavky na bezpečnosť cestnej nákladnej dopravy sú to rozdelené do šiestich základných kategórii:

- fyzická bezpečnosť
- bezpečnostné systémy
- bezpečnostné postupy
- bezpečnosť týkajúca sa zamestnancov
- školenia a tréning
- dodatočné bezpečnostné požiadavky

Fyzická bezpečnosť

Požiadavky sa týkajú vozidla využíteho na prepravu. Zvlášť sú tu popísané požiadavky na ťažné vozidlo a zvlášť na prípojné vozidlo. Pri ťažnom vozidle ide najmä o zámky a použitie kľúčov (problematike správe kľúčov sa venuje samostatná časť) a o zabezpečenie nádrže. Pri prípojnom vozidle kladie dôraz najmä na technické požiadavky (zosílená plachta,

skriňová nadstavba,...), zariadenia proti samovoľnému pohybu a uzatvorenie resp. zapečatenie nákladového priestoru.

Bezpečnostné systémy

Týkajú sa najmä komunikácie medzi vozidlom resp. vodičom a dispečingom (tá musí byť umožnená 24 hod. 7 dní v týždni), sledovaniu vozidla a satelitnej navigácii. Napr. musí byť zabezpečené nezávislé sledovanie ťažného vozidla a prípojného vozidla (alebo kontajnera) pomocou satelitnej navigácie non-stop. Satelitná navigácia musí umožniť okamžité zohľadnenie prípadných obchádzok, riešenie kongescii na cestách a pod. Ďalšími podstatnými požiadavkami na bezpečnostné systémy sú požiadavky na poplašné zariadenie a imobilizačné zariadenia (ťahača i prípojného vozidla). V prípade alarmu sa napríklad požaduje núdzové tlačidlo, ktoré je v dosahu vodiča a ktoré po svojom stlačení vyšle núdzový signál buď na dispečing dopravcu alebo do iného monitorovacieho centra. Taktiež sa vyžaduje akustické poplašné zariadenie, ktoré sa aktivuje v prípade neoprávneného otvorenia nákladného priestoru a ktoré prípadne vyšle signál na dispečing.

Bezpečnostné postupy

Sú zamerané na niekoľko základných operácií prípadne udalostí. Prvá časť sa týka nakládky tovaru a jeho doručenia, ďalšia časť sa venuje plánovaniu a rozvrhu prepravy, tretia je zameraná na prípady ako nehoda, neschopnosť šoféra viesť vozidlo a pod., štvrtá je zameraná na údržbu vozidla, piata na zastávky a parkovanie a posledná na správu kľúčov od vozidla prípadne nákladného priestoru.

Bezpečnosť týkajúca sa zamestnancov

Požiadavky sú zamerané najmä na preverovanie zamestnancov pred ich nástupom do zamestnania (tieto požiadavky samozrejme nesmú byť v rozpore s platnou legislatívou). Vyžaduje sa napríklad kontrola zamestnanca v predchádzajúcom zamestnaní počas posledných piatich rokov. Taktiež sa vyžadujú zodpovedajúce skúsenosti v oblasti dopravy a logistiky, ktoré majú byť minimálne dvojročné. Požiadavky sa týkajú tiež dočasných zamestnancov alebo zamestnancov, s ktorými bol ukončený pracovný pomer. Musia byť napr. vytvorený vhodný systém pre evidovanie dočasných zamestnancov. Takisto musia byť zabezpečené postupy v prípade vrátenie identifikačných čísel, prístupových kódov, kariet a iných citlivých informácií, najmä ak išlo o informácie týkajúce sa záznamov zákazníka.

Školenia a tréning

Požaduje sa vytvorenie vhodného vzdelávacieho systému a priebežných školení pre zamestnancov. Školenia majú byť napr. zamerané na reagovanie v krízových situáciách. Tieto školenia by sa mali každoročne opakovať.

Dodatočné bezpečnostné požiadavky

Plnenie týchto požiadaviek sa vyžaduje len prípade, že sa ich požaduje zákazník a dohodne sa na ich plnení s dopravcom. Ide napríklad o pridelenie dvoch vodičov, v prípade že pôjde o nebezpečnú prepravu alebo prepravu do rizikových oblastí alebo sa bude jednať o prepravu zvlášť cenného tovaru. Ďalšou dodatočnou požiadavkou je napríklad poskytnutie sprievodu pri preprave. Členovia eskorty sprevádzajúcej nákladné vozidlo musia mať náležitý výcvik a mala by byť zabezpečená ich komunikácia s dispečingom a tiež bezpečnostnými zložkami.

Aktivity a iniciatívy organizácie TAPA majú jasný cieľ. Dať výrobcovi istotu, že ich výrobok sa bezpečne dostane ku zákazníkovi a že je maximálne ochránený pred prípadnou kriminálnou činnosťou. TAPA však prináša benefity aj subjektom z oblasti logistiky a dopravy. Certifikátom TAPA môžu dokázať, že sa snažia neustále skvalitňovať svoje služby aj tým, že zabezpečujú ochranu a bezpečné doručenie tovarov, ktoré im boli zverené. Aj keď plnenie niektorých požiadaviek vyžaduje zvýšené finančné prostriedky a častokrát tiež mnoho administratívy, dáva signál zákazníkovi dopravy a logistiky, že poskytovatelia tých služieb majú záujem o skvalitňovanie služieb, ktoré poskytujú zákazníkovi.